

Uloga institucija preduzetničke infrastrukture u podsticanju razvoja preduzetništva

Prof. dr Saša Petković

sasa.petkovic@ef.unibl.org

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
UNIVERSITY OF BANJA LUKA
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ
FACULTY OF ECONOMICS

CILJEVI PREDAVANJA

- Upoznati se sa pojmom institucija preduzetničke infrastrukture;
- Razumjeti procese razvoja preduzetničkog poduhvata i značaj pojedinih institucija podrške i udruživanja preduzetnika za razvoj preduzetništva.

LITERATURA:

Petković, S. (2021). *Preduzetništvo i inovacije u digitalnoj eri*. Banja Luka: Univezitet u Banjoj Luci, Ekonomski fakultet i Udruženje ekonomista Republike Srpske SWOT.

INSTITUCIJE PREDUZETNIČKE INFRASTRUKTURE

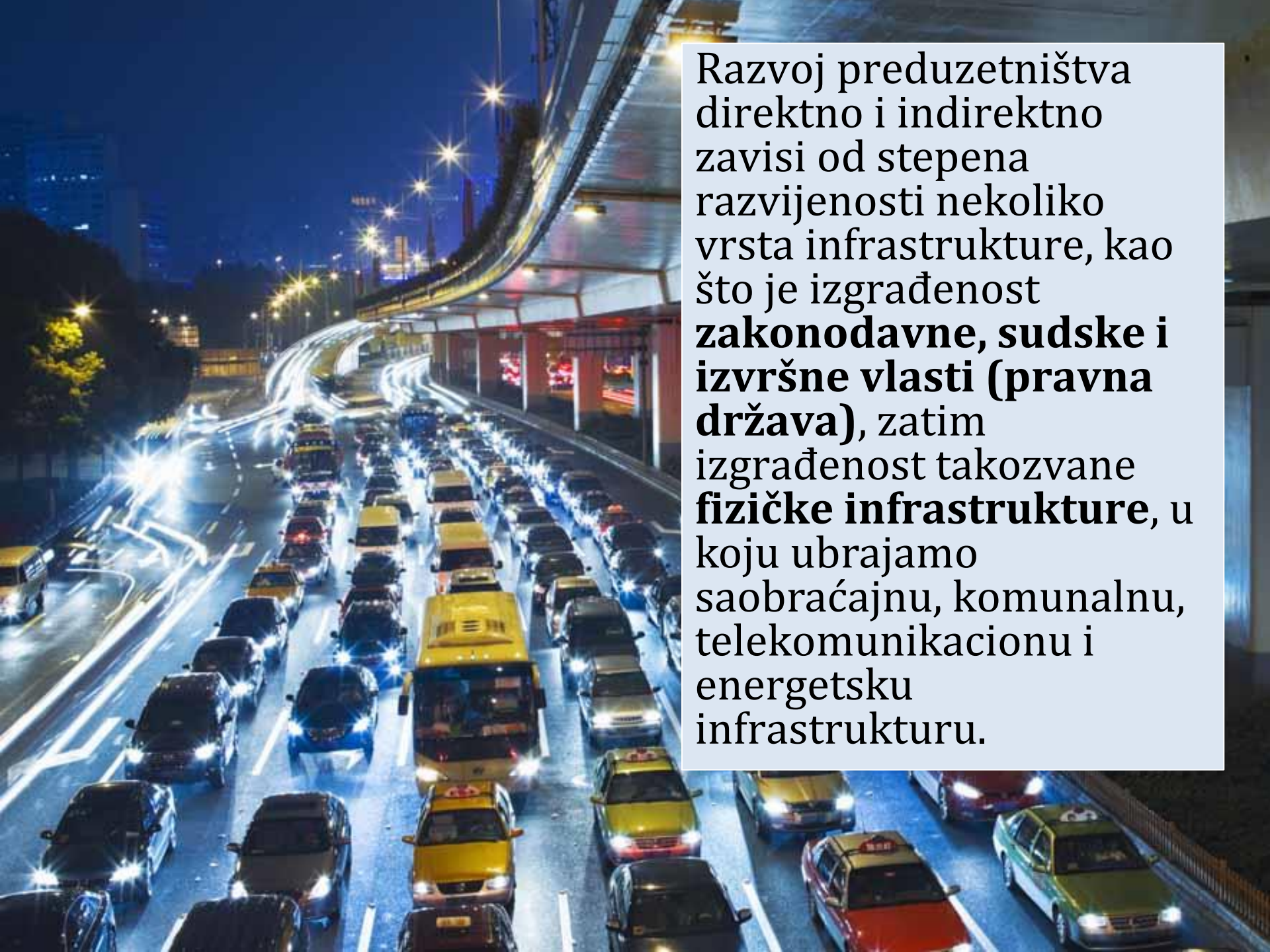
- Razvoj preduzetništva, pored dejstva niza internih faktora, kao što su preduzetnički duh, spremnost na preuzimanje rizika, inovativnost, proaktivnost, konstantnost u promjenama, zavisi i od dejstva niza eksternih faktora.
- **Podsticajno poslovno okruženje bitan je preduslov** aktiviranja internih faktora razvoja preduzetništva.

Samozapošljavanje i formiranje i razvoj preduzetničkih firmi **zavisi od stepena razvijenosti institucija direktne finansijske podrške** startup i rastućim preduzećima, kao i institucija **kombinovane finansijske i nefinansijske podrške.**

The image shows a collection of wooden letters on a light brown surface. The letters 'S', 'M', and 'E' are prominently displayed in the center, with 'S' in red and 'M' and 'E' in blue. Surrounding them are numerous other wooden letters in a natural light color, scattered across the surface. The letters are three-dimensional and have a slightly rough, natural wood texture.

Stepen razvijenosti
svih navedenih
institucija, to jest
institucija preduzetničke
infrastrukture **direktno**
utiče na povećanje
stepena pokušaja i
šansi za uspjeh MSP
sektora.

Razvoj preduzetništva direktno i indirektno zavisi od stepena razvijenosti nekoliko vrsta infrastrukture, kao što je izgrađenost **zakonodavne, sudske i izvršne vlasti (pravna država)**, zatim izgrađenost takozvane **fizičke infrastrukture**, u koju ubrajamo saobraćajnu, komunalnu, telekomunikacionu i energetska infrastrukturu.

Za kreiranje,
održivo djelovanje i
zakonitost rada
instrumenata
preduzetničke
infrastrukture
odgovorna je
zakonodavna,
izvršna i sudska
vlast.

- Sve institucije možemo kategorizovati u dvije glavne kategorije, a to su:
 - 1) Institucije finansijske podrške razvoja preduzetništva i sektora malih i srednjih preduzeća;
 - 2) Institucije nefinansijske i kombinovane podrške razvoja preduzetništva i sektora malih i srednjih preduzeća.

Institucije podrške razvoja preduzetništva i sektora malih i srednjih preduzeća

Institucije finansijske podrške malih i srednjih preduzeća	Institucije nefinansijske i kombinovane podrške malih i srednjih preduzeća
„Anđeli“ investitori	Nadležna ministarstva i odjeljenja za privredu na lokalnom nivou
Fondovi rizičnog kapitala	Kreditno-garantni fondovi (na primjer, Garantni fond Republike Srpske, gradski i opštinski garantni fondovi)
Mikrokreditne organizacije	Institucije formalnog i neformalnog obrazovanja i naučnoistraživački cent
Specijalizovane i komercijalne banke	Konsultanti (agencije i eksperti individue)
Factoring kompanije	Privredne komore
Berza hartija od vrijednosti	Strukovna udruženja (npr. Udruženje ekonomista Republike Srpske SWOT)
Penzioni i investicioni fondovi	Inkubatori, klasteri, tehnološki parkovi, industrijske zone, univerzitetski preduzetnički centri, inovacioni centri (na primjer, Inovacioni centar Banja Luka), poslovni akceleratori, poslovni habovi, zajednički prostori (engl. Coworking space)
Štedno kreditne asocijacije	
Fondovi Evropske unije	Javni fondovi ili državne razvojne banke (na primjer, Investiciono-razvojna banka Republike Srpske)
	Lizing kompanije
Kraufunding (Crowdfunding)	Razvojne agencije na lokalnom i nacionalnom nivou (na primjer, Razvojna agencija Republike Srpske, Gradska razvojna agencija Banje Luke)
	Republički fondovi (za razvoj i zapošljavanje, ruralni razvoj i tako dalje)

U Republici Srpskoj od 2018. godine imamo ministarstvo koje se isključivo bavi malim i srednjim preduzećima i preduzetnicima, ali još uvijek **nemamo anđele investitore, fondove rizičnog kapitala, poslovne akceleratora i naučno-tehnološke parkove.**

Ostale instrumente i institucije preduzetničke infrastrukture imamo, ali su generalno nedovoljno razvijene i neravnomjerno rasprostranjene na cijeloj teritoriji Republike Srpske.

Strane investicije

- Međutim, **aktivnim mjerama vlasti i ciljanom politikom pružanja podsticajnih mjera preduzetnicima** i velikim igračima na polju investicija iz svijeta, moguće je promijeniti tu sliku, što dolazi do izražaja u Srbiji, koja je u 2018. godini i 2019. godini bila jedna od najatraktivnijih destinacija za privlačenje direktnih stranih investicija, i **grinfild (greenfield, engl.) i braunfild (brownfield, engl.) investicija.**

KREDITNO-GARANTNI FONDOVI

Dok su u tranzicionim zemljama pristup finansiranju MSP i problemi u naplati potraživanja u vrhu barijera rasta i razvoja MSP u Evropskoj uniji problem limitiranog pristupa finansijama je na šestom mjestu prepreka rasta i razvoja poslovnih potencijala

Da to nije rezultat slučajnosti, već posljedica sistematskog rada vlada zemalja Evropske unije, govore i podaci iz zemalja koje su formirale **šemu garancija kredita** za MSP preko kreditno-garantnih fondova.

Iako se ne radi o
direktnom finansiranju,
**dobijanje garancije
kreditno-garantnog
fonda obezbjeđuje
povlačenje često
povlašćenih finansijskih
sredstava i osigurava
djelimični ili potpuni
povrat** garantovanih
kreditnih zaduženja MSP.

SME

- U Italiji kreditno-garantne institucije nastoje da formiraju višestubni i višeslojni sistem baziran na kombinaciji privatnih i javnih fondova (Zecchini & Ventura, 2008).
- Prema istim autorima, to nije potpun sistem, jer ne postoji međusobni ugovor ili dogovor, a tri stuba sistema mogu biti identifikovana kao:
 1. međusobno-garantne institucije, koje predstavljaju udruženja malih preduzetnika koji žele međusobno da dijele rizik s ciljem olakšanja pristupa tržištu kredita,

2. banke i druge finansijske institucije, koje pružaju usluge garancija sektoru preduzeća,
3. javni garantni fondovi, uspostavljeni od strane regionalnih i državne vlasti, sa svrhom pružanja garancija, na primjer usluga osiguranja ili reosiguranja institucijama koje pozajmljuju MSP ili međusobno-garantnim institucijama.

Garantni fond Republike Srpske a.d. Banja Luka je osnovan na osnovu Zakona o Garantnom fondu Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, 2010), a organizovan je po odredbama Zakona o javnim preduzećima („Službeni glasnik Republike Srpske“, 2004).

GARANTNI FOND
Republike Srpske

Fond je osnovan radi ostvarenja opšteg interesa koji je izražen u pružanju podrške razvoju preduzetništva kroz olakšanje pristupa finansijskim sredstvima potrebnim za obavljanje poslovnih aktivnosti preduzetnika (pravni i fizičkih lica) sa sjedištem u Republici Srpskoj, odnosno prebivalištem u Republici Srpskoj.

GARANTNI FOND
Republike Srpske

Osnivač Fonda je Vlada Republike Srpske, osnivački kapital u iznosu od 30.000.000,00 KM je uplaćen i upisan, uz napomenu da je iznos za pokriće garancija Fonda 90.000.000,00 KM.

ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Između ostalih aktivnosti, Garantni fond Republike Srpske ima i garantnu liniju za startup preduzeća, što svakako predstavlja pozitivnu novinu i dalje jačanje institucija preduzetničke infrastrukture u Republici Srpskoj.

Подршка развоју

Кредити

- » Кредити за почетне пословне активности
- » Кредити за микробизнис у пољопривреди
- » Кредити за пољопривреду
- » Кредити за предузетнике и предузећа
- » Стамбени кредити
- » Кредити за јединице локалне самоуправе
- » Кредити за подршку и опоравак микро, малих и средњих предузећа
- » Зајмови за запошљавање демобилисаних бораца

Грантови

- » Подршка емисијама ХОВ
- » Међународни пројекти
- » Подршка јединицама локалне самоуправе

База података

Новости

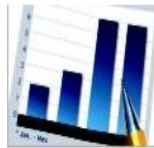
Документи

Календар догађаја

Галерије

Пријава за newsletter

Почетна > Подршка развоју > Кредити > Кредити за почетне пословне активности

КРЕДИТИ ЗА ПОЧЕТНЕ ПОСЛОВНЕ АКТИВНОСТИ (START-UP)

Корисници

Предузетници и правна лица која обављају регистровану дјелатност не дуже од пет година од дана подношења захтјева за кредит.

Намјена

Набавка основних и обртних средстава, плаћање пореских обавеза и рефинансирање.

Износ

Од 5.000 до 500.000 КМ.

Период отплате

До 10 година.

Грејс период

До 12 мјесеци.

Каматне стопе

Важеће до 31.03.2022. године:

- » основна каматна стопа: 3,9%
- » за набавку основних средстава - увођење нових технологија: * 3,0%

Начин пласмана

Преко финансијских посредника. Листа банака и микрокредитних друштава, код којих се може поднијети захтјев за средства из ове кредитне линије, налази се [овдје](#).

Накнаде и провизије

Финансијски посредник може обрачунати кориснику накнаде и провизије по основу обраде кредита, надзора и контроле и/или пријевремене отплате кредита, при чему укупан износ накнада и провизија не може бити већи од 0,5% од одобреног износа кредита (за физичка лица), односно од 1% (за правна лица).

Инструменти обезбјеђења

Одређује их финансијски посредник.

Додатне информације

- » Израчунавање отплатног плана (кредитни калкулатор)
- » Провјера статуса кредитног захтјева
- » Преглед пласираних кредита
- » Извјештаји о пласираним средствима
- » Развојне агенције у РС

Повезани документи

- » Упутство о примјени Правила пласмана средстава по кредитним линијама и зајмовима (PDF, 693 kB)
- » Правила пласмана средстава по кредитним линијама и зајмовима 67-21 (PDF, 924 kB)
- » Захтјев за кредит за почетне пословне активности (PDF, 1,428 kB)

[Сви документи >>](#)

Најчешћа питања

- » Како поднијети захтјев за кредит?
- » Које дјелатности не финансирамо?
- » Које банке и МКД пласирају кредите ИРБРС?
- » Која документација мора да се достави уз захтјев за кредит?
- » Кога се обратити за помоћ у изради бизнис плана?
- » Да ли у РС постоје кредитно-гарантни фондови за предузетнике?
- » Које институције дају субвенције за кредите ИРБРС?

Требате још информација?

- » Пошаљите своје питање >>
- » Позовите нас >>

* Само у случајевима у којима је маржа финансијског посредника до 2,5 процентна поена, при чему минимално 40% износа кредита мора бити искориштено за увођење нових технологија. Преостали дио кредита може се искористити за рефинансирање набавке основних средстава (макс. 40% износа кредита) и набавке обртних средстава (макс. 20% износа кредита).

IZABERITE STATUS ...
Pretraži

2018

UKUPAN BROJ GARANCIJA: 140

UKUPAN IZNOS GARANCIJA: 28.891.736,55

Ime	Mjesto	Naziv banke	Garantna linija
Centar "SLATEKS"	Laktaši	NLB Razvojna banka AD Banja Luka	GL za privredna društva
d.o.o.	Bijeljina	Bobar banka AD Bijeljina	GL za privredna društva
BRO d.o.o. 1	Rogatica	MF banka AD Banja Luka	GL za poljoprivredu
LIJEPAČ	Kozarska Dubica	Bobar banka AD Bijeljina	GL za registrovana poljoprivredna gazdinstva
TRADE d.o.o.	Banja Luka	Balkan Investment Bank AD Banja Luka	GL za poljoprivredu
	Prijedor	Balkan Investment Bank AD Banja Luka	GL za poljoprivredu
	Banja	MF banka AD Banja Luka	GL za privredna društva

ГАРАНТНИ ФОНД
Републике Српске
ПРОЈЕКТА ПУТНИКА КОНТАКТ

ГАРАНТНЕ ЛИНИЈЕ

ГАРАНТНИ ПРОГРАМ COV-19

ВИЈЕСТИ

ЛИНКОВИ

2020

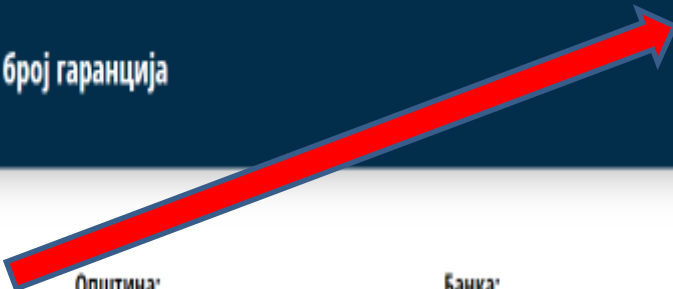
База гаранција

196

Укупан број гаранција

45.018.435

Укупан износ гаранција

Клијент:

Општина:

Банка:

Гарантно кредитна линија:

База гаранција

2021

237

Укупан број гаранција

56 624 093 KM

Укупан износ гаранција

База гаранција

2023

450

Укупан број гаранција

86 475 304 KM

Укупан износ гаранција

POSLOVNI (BIZNIS) INKUBATORI

Značajnu konkretnu podršku preduzetnici u nastajanju (nascent entrepreneurs, engl.), pored garancija pristupu bankarskim kreditima, mogu dobiti „nastanjivanjem“ **određeni vremenski period**, najčešće do tri godine, u poslovnom inkubatoru.

Biznis inkubatori su institucije koje podržavaju preduzetničke procese, pomažući da se poveća stepen preživljavanja startup i malih preduzeća (Vasilescu, 2008).

Za biznis inkubatore se smatra da predstavljaju efikasan instrument politika podrške rasta i razvoja tehnološki orijentisanih firmi (Soetantno & Jack, 2011).

- „Centralna svrha ovoga koncepta je da se **zajedno dovede pod isti krov** nekoliko mladih preduzeća, smanjujući na taj način opšte troškove preduzeća“ (Corman & Lussier, 1996, str. 76).
- prednosti ovakvih angažmana uključuju podjelu centralizovanih usluga, kao što su sekretarske i administrativne usluge, špedicija, kompjuteri, renta objekata, instalacija.

U tranzicionim zemljama poslovni inkubatori su se pojavili kao velika mogućnost za mala preduzeća u najranjivijim ranim fazama života, a na nivou lokalnih zajednica, s obzirom na prijeratnu industrijsku infrastrukturu, **postoje velike mogućnosti u infrastrukturnim objektima koji nisu privatizovani ili su višak**, kao što je slučaj sa objektima Ministarstva odbrane Bosne i Hercegovine.

Inkubatori imaju tendenciju da ugoste firme od momenta osnivanja do ranih godina rasta (Soetantno & Jack, 2011).

Fakti o inkubatorima u SAD

- Prema podacima INBIA (<https://www.inbia.org/>) i SBA (<https://www.sba.gov/>) **87%** preduzeća koja su preživjela inkubaciju, i danas posluju.
- Od 1980. godine, klijenti sjeverno - američkih inkubatora **kreirali su** do danas **pola miliona novih radnih mjesta**.
- Svaki **50 radnih mjesta** kreiranih u inkubatorima generišu približno još **25 novih radnih mjesta** u samoj zajednici.
- Samo u 2005. godini sjevernoamerički inkubatori su asistirali **27,000 start up kompanija** koje su zapošljavale **100,000** radnika i koje su generisale prihod od **17 milijardi \$**.
- Takođe, tokom faze inkubacije, start up kompanije **su rasle** po stopi od **400%**.
- Poslovni inkubatori mogu da **smanje troškove** start up-a za **40-50%**.

U tranzicionim zemljama, mogućnost otvaranja poslovnih inkubatora u **napuštenim ili neiskorišćenim** objektima je veća nego u razvijenim zemljama, koja vrlo često idu i na drugi model, a to su **preduzetnički inkubatori** sa razvojnom strategijom stvaranja novih proizvoda, i to (Berberović i Jelić, 2005, p. 46):

- državni inkubatori,
- inkubatori korporacija,
- inkubatori franšizinga,
- inkubatori kao privatna preduzeća,
- univerzitetski poslovni inkubatori.

Prostor. Oprema. Usluge.
 ICBL.

O nama

ICBL nudi sve neophodne elemente za uspješan profesionalni razvoj

ICBL » Početna » O nama

Dobrodošli u ICBL

- ▼
- ☐ O nama
 - Uvodna riječ
 - Misija
 - ☐ Osnivači
 - ☐ Organizacija ICBL-a
 - ICBL promo
 - ☐ Javni pozivi (3)
 - ☐ Prilike za saradnju
 - Galerija
 - ☐ Mediji
 - Kako do nas
 - Kontakti

Inovacioni centar Banja Luka je prvi moderno opremljeni kombinovani centar za podršku i razvoj preduzetništva u Republici Srpskoj, čvrsto opredjeljen u namjeri da podrži razvoj kompanija koje su sposobne da širokom tržištu ponude napredna komercijalna rješenja u vidu proizvoda, usluga, zapošljavanja i unapređenja poslovnih procesa zasnovanih na znanju i primjeni inovativnih i naprednih tehnologija.

Poslovni inkubator: Pružajući podršku preduzetnicima i izgradnji uspješnih kompanija, ICBL svojim korisnicima, koji su u početku svoje ideje ili žele da razviju poslovnu priču, kroz inkubaciju, nudi sve neophodne elemente za uspješan profesionalni razvoj kroz široki spektar usluga profesionalnog savjetovanja uz pomoć dokazanih uspješnih metodologija korištenih u razvijenim zemljama iz oblasti koje sa sobom donose inovaciju – od organizacionih procesa do novih poslovnih ideja.

Trening centar: ICBL takođe, u saradnji sa akreditovanim kompanijama, obrazovnim institucijama i stručnjacima sa dugogodišnjim iskustvom u privredi i akademskoj zajednici, pruža usluge stručnog usavršavanja kroz isporuku komercijalnih, međunarodno sertifikovanih i nacionalno priznatih kurseva za obuku, te neformalnih kurseva, seminara i radionica iz oblasti poslovanja, računarstva, informatičkog inženjeringa i EU fondova, u formi tradicionalnog i eObrazovanja.

Postanite facebook fan

Postanite fan Facebook-a i primite redovno ažuriran sadržaj o Inovacionom centru Banja Luka

Pratite nas na twitter-u

Pratite nas na Twitter-u i primite redovno ažuriran sadržaj o Inovacionom centru Banja Luka

Prijavite se na RSS

Prijavite se na RSS i primite redovno ažuriran sadržaj sa našeg sajta

Kontaktirajte nas

Telefon:
 +387 (0) 51 340 600
 Fax: +387 (0) 51 340 610
 Mail: info@icbl.ba

StressLess

AdLab

Digivox

ITES solution

Madia Lab

Dental4U

Codis

EXO

FEST Solutions

Prirodno BIH

ASIOSO

nanoLuka

Stan na dan

MJB

Blok Projekt

Poslovni akceleratori i zajednički radni prostori (coworking space)

Formalna definicija startup ili sjemenskog akceleratora prvi put se spominje u radovima Kohena (Cohen, 2013) i Hokberga i Kamata (Hochberg & Kamath, 2012), kao vremenski ograničenog, grupnog programa, koji uključuje **mentorstvo i obrazovnu komponentu**, koji kulminira u **javnom pitch događaju** (događaju ubjeđivanja), često nazvan „demo dan.”

Razlikuju se od inkubatora i po tome što pored mentora koje preduzetnički timovi ili startapi imaju, imaju mogućnost **dobijanja takozvanog sjemenskog kapitala** (seed capital) u zamjenu za **vlasnički udio u startapu.**

„Mnogi akcelerator programi, mada ne svi, obezbjeđuju stipendije ili manje sjemenske investicije (\$26,000, prosječno, sa rasponom \$0 do \$150,000) svojim startapima i zauzvrat dobijaju vlasnički udio u portfoliju društva, **obično od 5% do 7%**” (Hochberg, 2016, str. 32).

Takođe, prednost ovog koncepta je i tzv. coworking space (zajednički radni prostor), odnosno mogućnost dijeljenja prostora sa drugim start-upima, freelancerima (frilenseri – honorarci) i pojedincima koji razvijaju svoje poslovne ideje.

Prvi akcelerator, Y Combinator, pokrenut je 2005. godine, brzo se pozicionirajući u Silikonskoj dolini u Kaliforniji (Silicon Valley) kao prvi program te vrste (Hochberg, 2016).

pitching your company
to y combinator

Coworking space ili zajednički radni prostori

-su sve popularniji način obezbjeđenja preduzetnicima i frilenserima (freelancer, engl. Honorarci) zajedničkog radnog prostora.

Coworking

Odaberi paket koji najbolje odgovara tvom načinu rada.

SmartDay 20 ^{KM}	SmartWeek 100 ^{KM}	SmartOffice 200 ^{KM}	DedicatedOffice 300 ^{KM}
Dnevna članarina (+PDV)	Sedmična članarina (+PDV)	Mjesečna članarina (+PDV)	Mjesečna članarina (+PDV)
Fleksibilno radno mjesto (9-17h)	Fleksibilno radno mjesto (9-17h)	Fleksibilno radno mjesto (9-17h)	Namjensko radno mjesto (24/7)
Korištenje pogodnosti i opreme	Korištenje pogodnosti i opreme	Korištenje pogodnosti i opreme	Korištenje pogodnosti + monitor
Mogućnost štampanja/skeniranja	Mogućnost štampanja/skeniranja	Mogućnost štampanja/skeniranja	Mogućnost štampanja/skeniranja
Brzi WiFi internet	Brzi WiFi internet	Brzi WiFi internet	Brzi WiFi internet
Besplatne edukacije i događaji koje organizujemo	Besplatne edukacije i događaji koje organizujemo	Besplatne edukacije i događaji koje organizujemo	Besplatne edukacije i događaji koje organizujemo
SmartMeeting & SmartEvent usluge i pogodnosti	SmartMeeting & SmartEvent usluge i pogodnosti	Besplatan SmartMeeting paket (sala za sastanke)	Besplatan SmartMeeting + SmartEvent jednom mjesečno
Ostava za lične stvari	Ostava za lične stvari	Ostava za lične stvari	Ostava za lične stvari
PRIJAVI SE	PRIJAVI SE	PRIJAVI SE	PRIJAVI SE

← Оцена ▾ Радно време ▾

Smart Office Banja Luka

5,0 ★★★★★ (44) · Заједничк...
Симе Шопаје 1а · 065 376-736
Отворено · Затвара се у 17:00

ВЕБ-САЈТ

ПУТАЊА

Prvi Coworking prostor u Banjaluci

3,6 ★★★★★ (5) · Заједнички ...
Браце Поткоњака 4/II · 066 116...
Отворено · Затвара се у 18:00

ВЕБ-САЈТ

ПУТАЊА

Startup studio Banja Luka

Нема рецензија · Заједнички п...
Веселина Маслаше 1/13 · 062 ...
Отворено · Затвара се у 16:00

ВЕБ-САЈТ

ПУТАЊА

Lonac HUB

5,0 ★★★★★ (3) · Заједнички ...
Веселина Маслаше 1 · 062 920...
Отворено · Затвара се у 17:00

ВЕБ-САЈТ

ПУТАЊА

Qlab

Нема рецензија · Заједнички простор за рад
Петра Прерадовића · 051 926-191
Тренутно отворено

ПУТАЊА

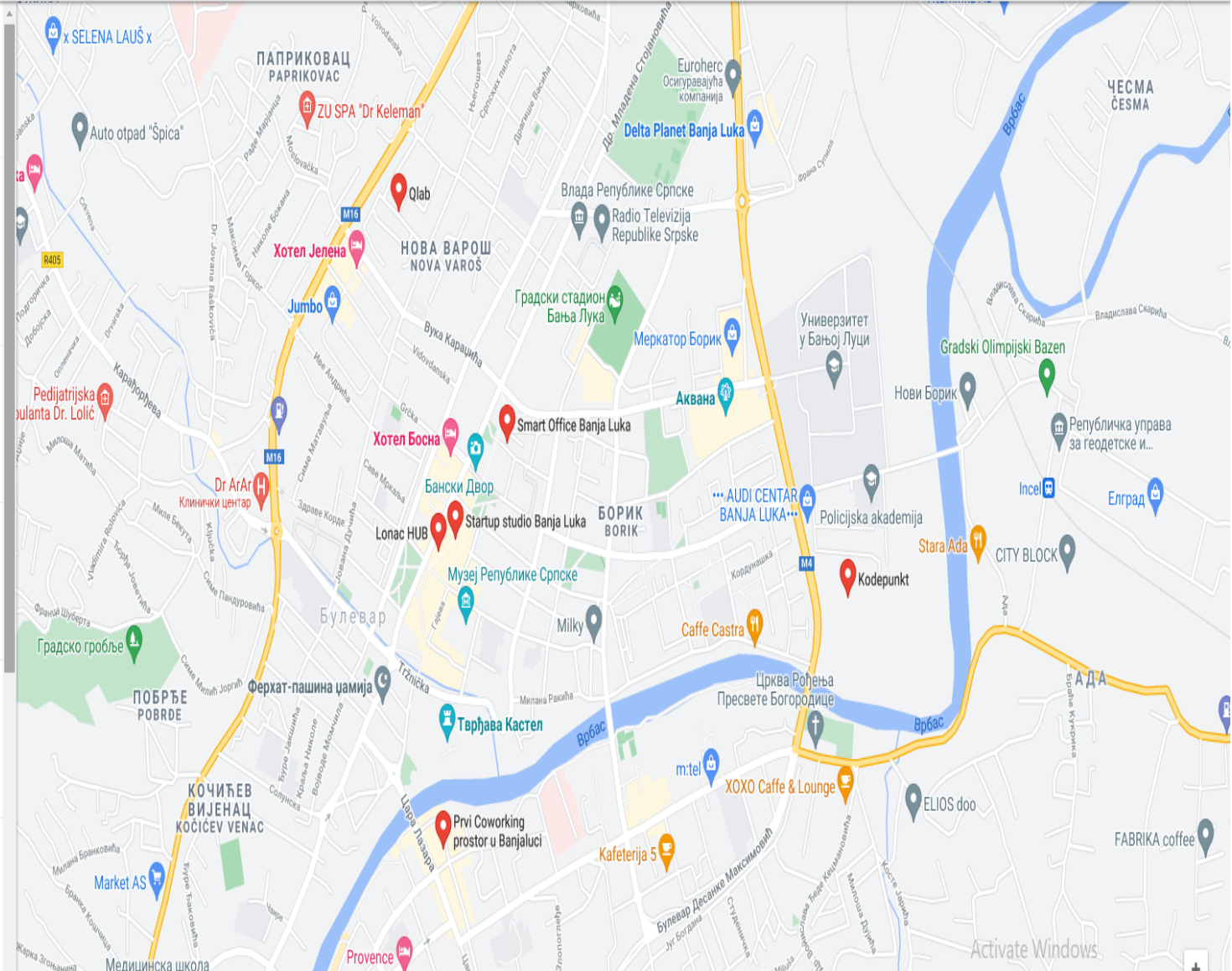
Kodepunkt

5,0 ★★★★★ (1) · Заједнички ...
Милана Карановића 55
Отворено · Затвара се у 17:00

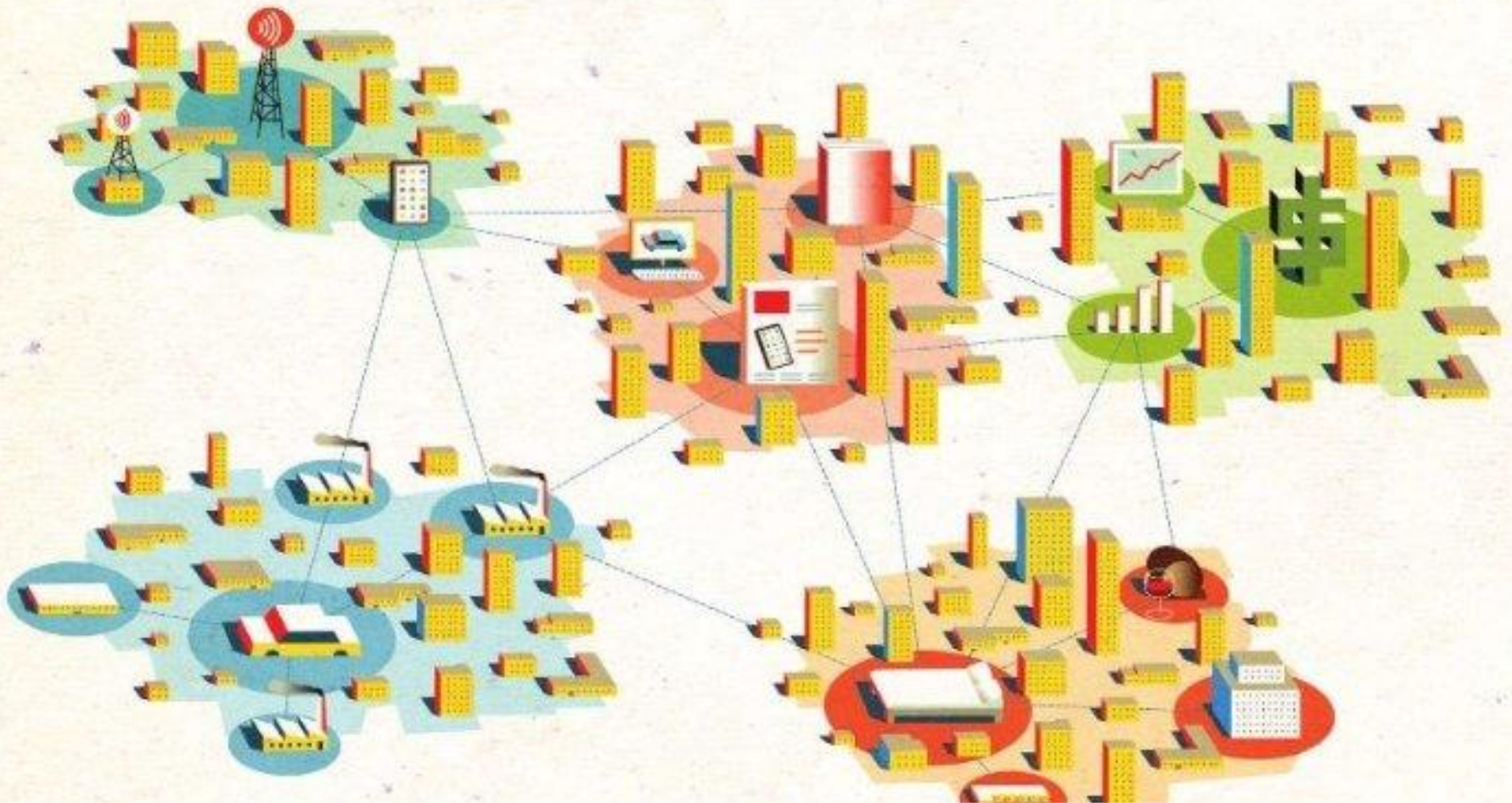

ВЕБ-САЈТ

ПУТАЊА

KLASTERI

Definisanje klastera zavisi od djelatnosti i segmenata u kojima preduzeća i kompanije djeluju, funkcije koje obavljaju i strategije koje koriste.

„Riječ klaster potiče od engleske riječi *cluster* što u prevodu znači „grozd“ ili „jato“ sličnih ili komplementarnih malih preduzeća okupljenih oko zajedničkih službi za poslovne transakcije, distribuciju, izvoz, marketinšku promociju i drugo“ (Vukmirović, 2006, str. 71).

Koncept klastera prvi put uveo je Majkl Porter (Michael Porter) 1990. godine. Porter je klasterne predstavio kao osnovu „nove konkurentske ekonomije“, naglašavajući njihov značaj za povećanje konkurentnosti preduzeća na domaćem i međunarodnom tržištu.

Prema Zakonu o razvoju malih i srednjih preduzeća („Službeni glasnik Republike Srpske“, 2013) „klaster je oblik preduzetničke infrastrukture koju na jednom geografskom području čine međusobno povezani privredni subjekti koji posluju u istim, srodnim ili različitim djelatnostima i sa njima povezani specijalizovani dobavljači, pružaoci usluga, obrazovne i naučnoistraživačke institucije, agencije i drugi“.

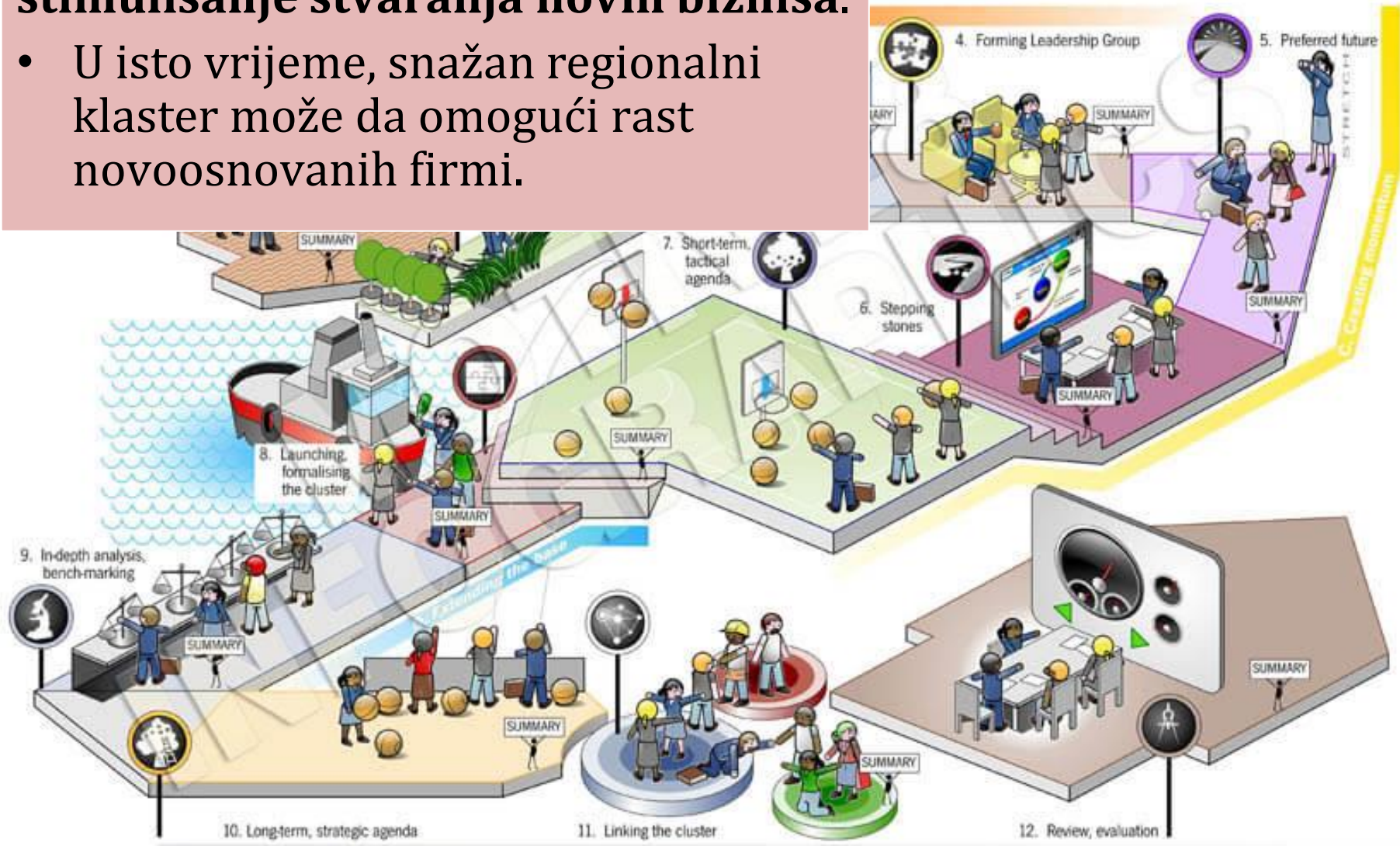

Udruživanjem u klastere, MSP olakšan je pristup lokalnim, regionalnim i međunarodnim tržištima. Klaster je takav model udruživanja firmi u kojem se pokreće razvoj MSP, a time se podstiče i privredni razvoj na lokalnom i regionalnom nivou.

Prema Porteru (2000), prednosti koje klaster donosi su **povećanje produktivnosti kompanija u klasteru, povećanje broja inovacija i stimulanje stvaranja novih biznisa.**

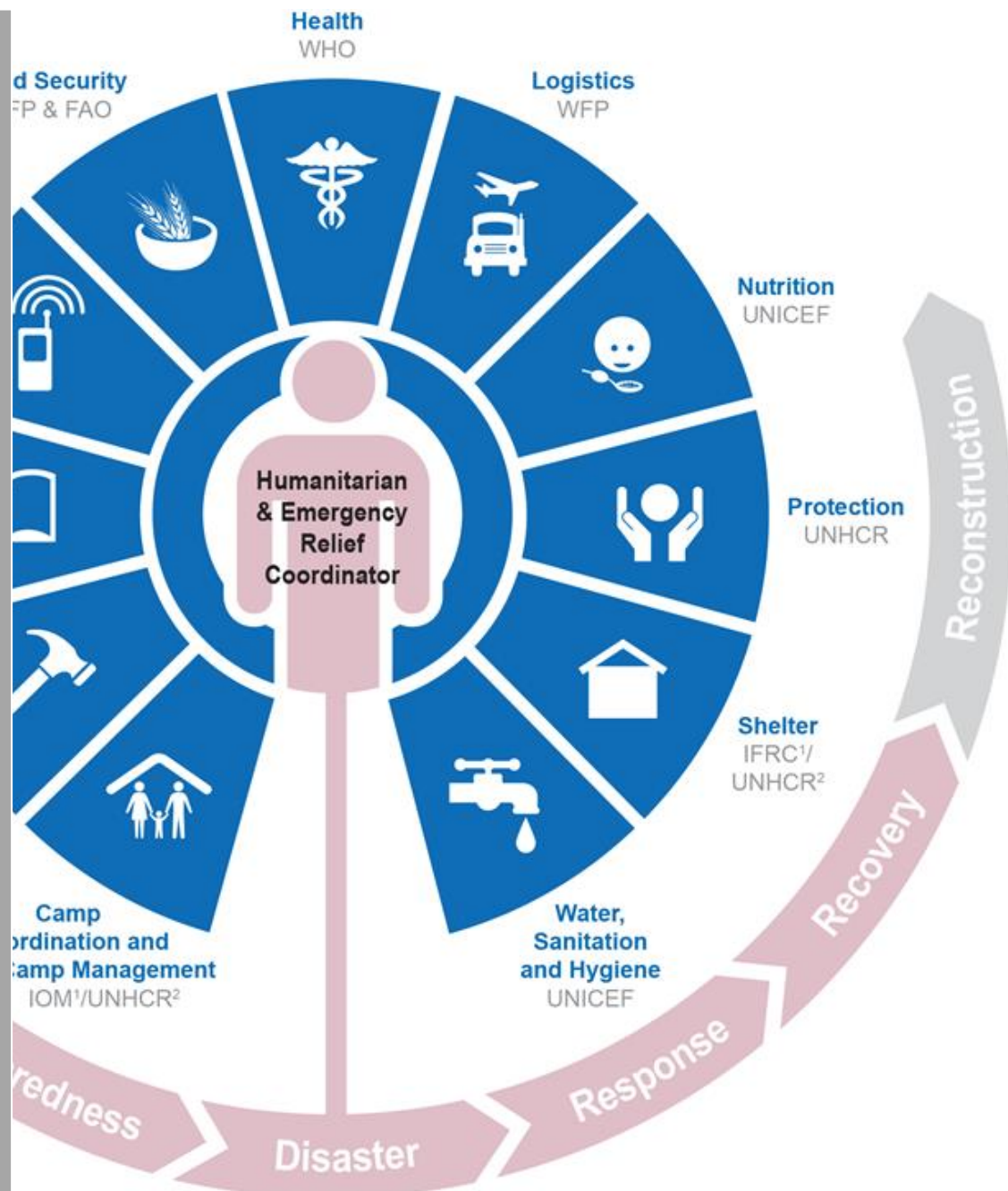
- U isto vrijeme, snažan regionalni klaster može da omogući rast novoosnovanih firmi.

Ključni faktori za osnivanje klastera su s jedne strane lokalna vlast i država, a sa druge strane privatna inicijativa.

Istraživanja su pokazala (Delgado, Porter & Stern, 2010; Petković, Trivić & Latinović, 2015) da **snažan klaster može da poveća produktivnost članica klastera**, što omogućava povećanje opstanka novih biznisa, omogućavajući bolji pristup inputima neophodnim za uspješnu prodaju proizvoda i usluga.

Slika 82

Klasteri su značajni – EU klaster fakti u 2020. godini

Bilješke. Preuzeto i adaptirano iz European Commission, 2020, str. 5.

Tipologija klastera

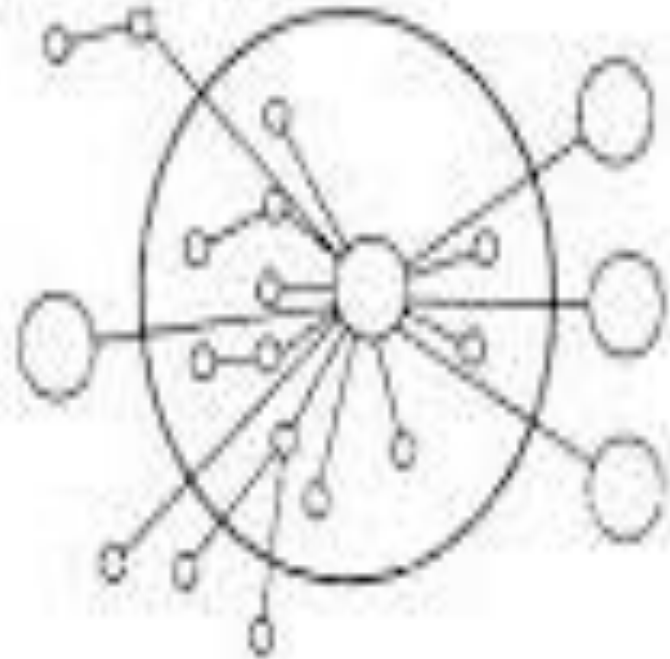
Maršalijanski tip klastera

(nazvan po Alfredu Maršalu, engleskom ekonomisti, koji je u svojoj knjizi „Principi ekonomije“ uveo pojam industrijski distrikt, sinonim za klaster) koji se **sastoji od malih i srednjih preduzeća u lokalnom vlasništvu, u zanatsko baziranim, visokotehnološkim ili industrijama koje proizvode usluge. Održiva razmjena se obavlja između preduzeća.**

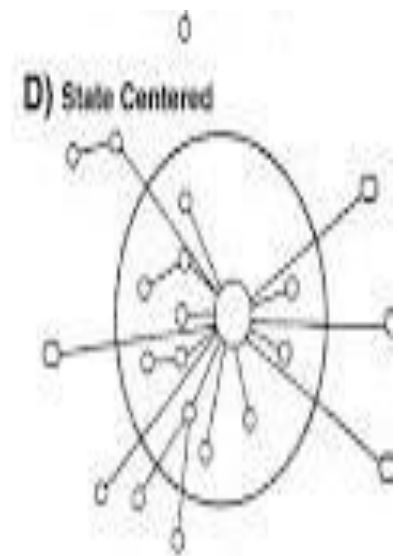
Specijalizovane usluge, tržište rada i institucije se razvijaju kako bi uslužile preduzeća u klasteru. Preduzeća svjesno ulaze u mreže radi rješavanja problema, a državna politika evoluirala kako bi se unaprijedila konkurentnost klastera.

„Hub and spoke“ („čvorište i krakovi“, prev.aut.) tip klastera u kome dominira jedno ili nekoliko velikih preduzeća okruženih mnoštvom malih dobavljača ili na neki način povezanih preduzeća. Mala preduzeća evoluiraju u klasteru na način da prodaju ili kupuju od velikog centralnog preduzeća ili da imaju koristi od aktivnosti povezanih sa prisustvom takvog preduzeća.

B) Hub-and-Spoke

- ***Satelitske platforme*** su industrijski klasteri u kojima **dominiraju poslovne jedinice preduzeća koja posjeduju više poslova u drugim industrijama.** Ove poslovne jedinice su velike i relativno nezavisne.
- ***Klasteri formirani oko javnog preduzeća*** su regioni u čijim lokalnim privrednim strukturama dominira javni ili neprofitni entitet (vojna baza, univerzitet, državna kancelarija i sl.). Dobavljači i uslužni sektor se razvijaju oko ovih javnih preduzeća, ali su ove lokalne firme relativno nevažne za razvoj ovakvih klastera.

om

google.com

- Primjer uspješnih klastera predstavljaju **virtuelni ili internet klasteri**, sastavljeni od direktnih i indirektnih učesnika.
- Virtuelni imaju neke prednosti nad geografskim klasterima, omogućavajući uključivanje preduzeća iz šireg regiona, brže povezivanje sa svijetom, bržu i jeftiniju razmjenu informacija i rad na zajedničkim projektima (Mičić, 2010, str. 62).

Leading association of IT companies in B&H

UNITED TO DEVELOP MORE

Oslobađanje inovacijskog potencijala: Naučno-tehnološki parkovi (NTP)

Šta su NTP?

www.sli.do

#1906895

AI alatka wepick.com:

Naučno-tehnološki parkovi (NTP) su specijalizovani ekosistemi koji okupljaju **naučnike, preduzetnike i investitore** radi podsticanja inovacija. Oni pružaju najsavremeniju infrastrukturu, prostore za saradnju i pristup najsavremenijim resursima. NTP-ovi **stvaraju živo okruženje** koje podstiče kreativnost i ubrzava razvoj revolucionarnih tehnologija.

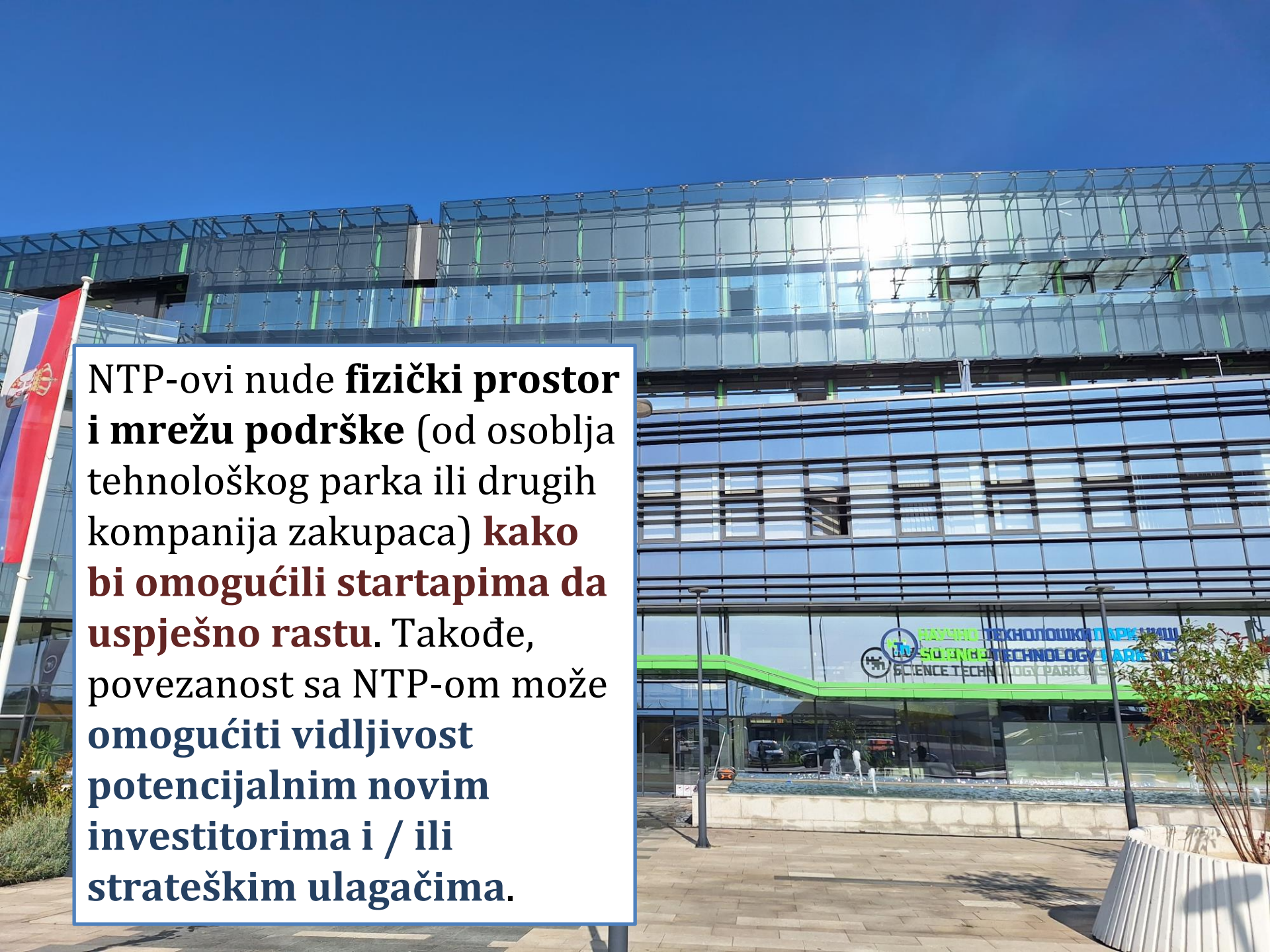
Naučno-tehnološki parkovi i tehnološki startapi (Petković, 2021)

- Koncentrisanje naučnoistraživačkih institucija, institucija visokog obrazovanja, tehnoloških startapa i velikih tehnoloških igrača na jednom mjestu, **vrhunac je podrške razvoju i rastu preduzetničkih firmi.**

- Naučno-tehnološki parkovi (NTP) su posebna ***podgrupa aglomeracije*** koja je zasnovana na politikama i uključuje formalne menadžment timove.
- NTP su rasprostranjeni širom svijeta i u mnogim zemljama su ogromne javne investicije uključene u njihovo stvaranje i rast.

IASP (International Association of Science Parks – Međunarodna asocijacija naučnih parkova - <https://www.iasp.ws/>) definiše **NTP** kao **organizaciju** kojom **upravljaju specijalizovani profesionalci**, čiji je osnovni zadatak da **povećaju blagostanje zajednice, promovišu kulturu inovativnosti i konkurentnosti** udruženih preduzetnika i istraživačkih institucija.

NTP-ovinu de **fizički prostor i mrežu podrške** (od osoblja tehnološkog parka ili drugih kompanija zakupaca) **kako bi omogućili startapima da uspješno rastu**. Takođe, povezanost sa NTP-om može omogućiti vidljivost potencijalnim novim investitorima i / ili strateškim ulagačima.

- **NTP daju naglasak razvoju i naučnoistraživačkom radu.**
- Osnivaju se u blizini univerziteta ili naučnoistraživačkih centara koji se bave visokim tehnologijama.
- U razvijenim ekonomijama, NTP finansiraju velike multinacionalne kompanije (na primjer IBM, „General Motors” i druge) kao i moćni vojni kompleksi (na primjer NASA).
- U NTP stvaraju se izvanredno povoljni uslovi za rad i život naučnika, čime se velikim kompanijama olakšava prikupljanje ljudskih resursa i organizacija naučnih projekata.

A photograph of a white stone sign for Menlo Science & Technology Park. The sign is set in a landscaped area with red and yellow flowers in the foreground. In the background, there are green trees and a multi-story office building with a yellow facade. The text on the sign is in a serif font.

Menlo Science
& Technology Park

- ❑ „Među prvim osnovanim parkovima bio je Menlo park u Kaliforniji, osnovan 1948. godine, a 1951. godine nastao je Stanford industrijski park, takođe u Kaliforniji”.
- ❑ Već 1969. godine došlo je do osnivanja prvog tehnološkog parka u Evropi. To je tehnološki park Sophia Antipolis u Francuskoj.

Slika 84

Naučno-tehnološki park u Nišu

Bilješke. Preuzeto i adaptirano 23.11.2020. godine sa <https://inovacije.gov.rs/naučno-tehnološki-park-u-nišu/>.

HVALA NA PAŽNJI!